

Základy práce s informačními zdroji pro bakalářské studenty SAN

Brno, 21. 11. 2019

Ing. Martina Nedomová, DiS.

Práce s EIZ

- 2 x 50 min.
 - ❖ základy vyhledávacích technik
 - ❖ tvorba rešeršního dotazu
 - ❖ praktické vyhledávání v databázích
 - ❖ **zadání praktického úkolu**

- 2 x 50 min.
 - ❖ dotazy k úkolům
 - ❖ EBSCO Discovery Service a další nadstavbové nástroje
 - ❖ elektronické knihy
 - ❖ **zadání praktického úkolu**

Vyhledávání

- 1. Téma a klíčová slova**
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
4. Boolovský model
5. Technika vyhledávání
6. Vlastní vyhledávací proces
7. Hodnocení vyhledaných záznamů
8. Další operace

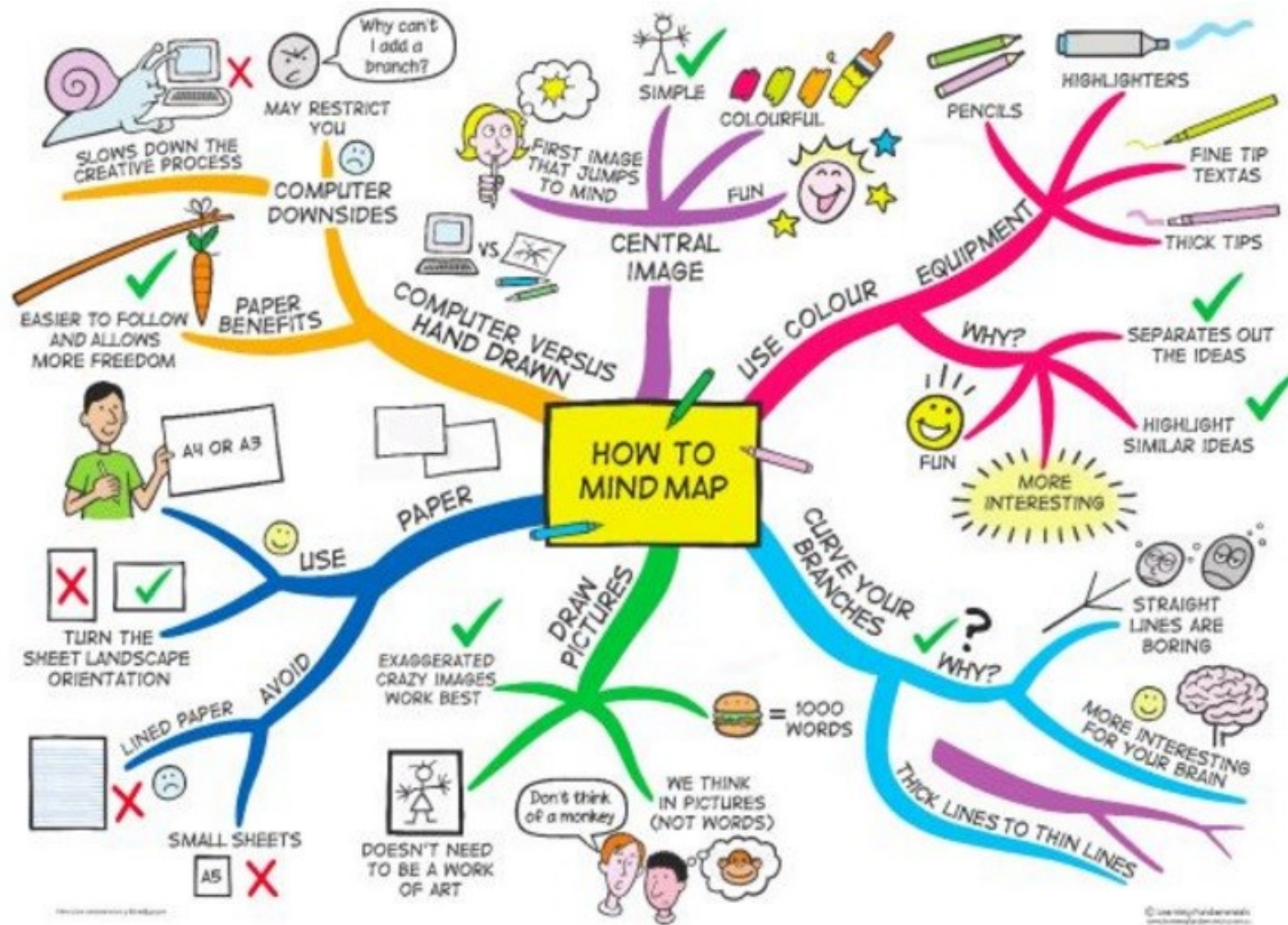
Téma a klíčová slova

1) Zamyslete se o čem chcete psát

- ❖ je nutné mít dost informací o daném tématu (pokud se studiem problematiky začínáte, nebojte se využít učebnice, encyklopedie, radu vyučujícího apod.)

2) Zformulujte téma nebo problém

- ❖ lze využít tzv. **myšlenkových map** - grafické znázornění tématu
- ❖ aplikace - [Pět nejlepších nástrojů pro tvorbu myšlenkových map](#)



Téma a klíčová slova II.

3) Vyjádřete téma ve formě

❖ **klíčových slov (hesel)**

- používejte zejména ***podstatná jména***
- příd. jména, zájmena a slovesa pouze pokud jsou opravdu nezbytné
- vyhýbejte se tzv. stop words (předložky, spojky, členy v cizích jazycích)

př. populační politika, porodnost, demografie

❖ Pozn. v katalozích knihoven můžete nalézt i tzv. **předmětová hesla**

př. bezdětnost – sociologické aspekty

1. Téma a klíčová slova
- 2. Další specifikace**
3. Výběr zdrojů
4. Boolovský model
5. Technika vyhledávání
6. Vlastní vyhledávací proces
7. Hodnocení vyhledaných záznamů
8. Další operace

2. Další specifikace

□ Před začátkem vlastního procesu vyhledávání je třeba si ujasnit:

- ❖ časové rozmezí
- ❖ typy dokumentů (např. odb. časopisy, kapitoly z knih, příspěvky z konferencí, zpravodajství)
- ❖ typ dat (text, audio, video)
- ❖ jazyk dokumentů (většina světové produkce je v AJ)
- ❖ **forma (odborná x populárně naučná)**

1. Téma a klíčová slova
2. Další specifikace
- 3. Výběr zdrojů**
4. Boolovský model
5. Technika vyhledávání
6. Vlastní vyhledávací proces
7. Hodnocení vyhledaných záznamů
8. Další operace

3. Výběr zdrojů

- Specializované odborné databáze
- Knihovní katalogy
- Specializované vyhledávače odb. informací
- Repozitáře
- Knihovny
- Další

MUNI Ústřední
FSS knihovna



Google (Scholar) - tipy pro vyhledávání

❑ Profil

př. Kateřina Lišková

❑ Definice

př. define:“social stratification“

❑ Vyhledávání stránek, které jsou podobné určité adrese URL

př. related: soc.fss.muni.cz

❑ Typ dokumentu

př. filetype:pdf



[Infographic: Get More Out of Google](#)

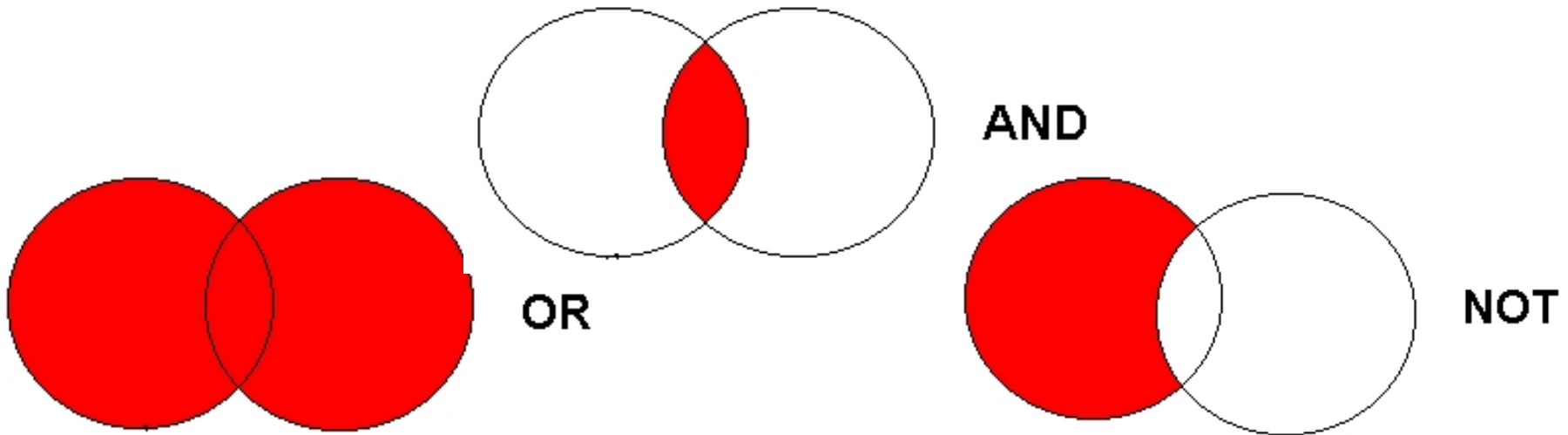
1. Téma a klíčová slova
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
- 4. Boolovský model**
5. Technika vyhledávání
6. Vlastní vyhledávací proces
7. Hodnocení vyhledaných záznamů
8. Další operace

4. Boolovský model

- ❑ Logický součin, průnik - operátor **AND**
- ❑ Logický součet, sjednocení - operátor **OR**
- ❑ Logická negace - operátor **NOT**
- ❑ **Krácení termínů** (truncation)
- ❑ Vyhledávání prostřednictvím **fráze**

Strategie Boolovského modelu

- ❑ nejrozšířenější
- ❑ kombinace termínů pomocí logických operátorů AND, OR, NOT

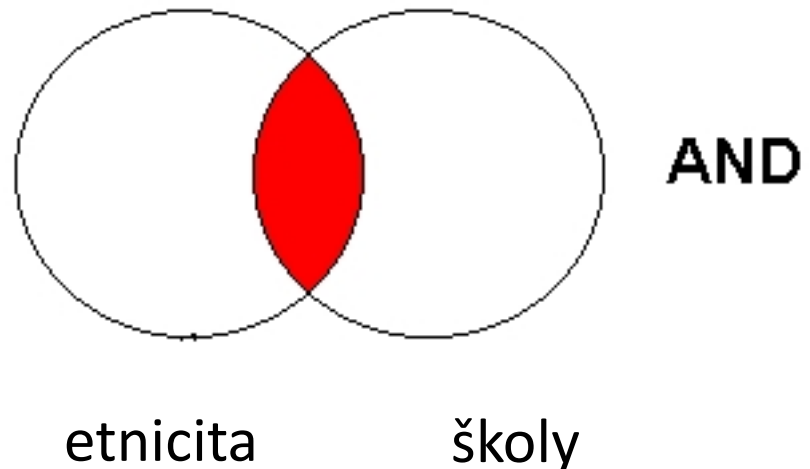


Operátor AND

□ Logický součin, průnik

- ❖ Vyhledání jen těch dokumentů, ve kterých se **vyskytují obě klíčová slova**
- ❖ Výsledek průzkumu se **zužuje**
- ❖ Můžeme jej znázornit jako **průnik množin**

př. etnicita AND školy

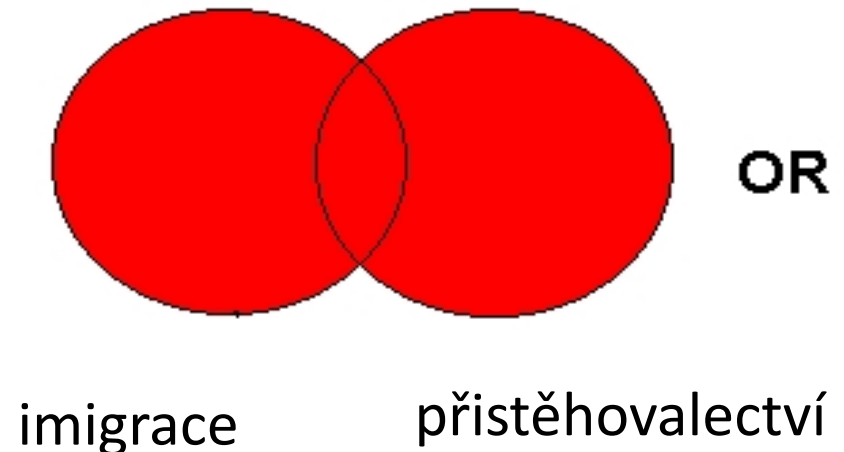


Operátor OR

❑ Logický součet, sjednocení

- ❖ Vyhledání dokumentů, které obsahují **alespoň jeden ze zadaných výrazů**
- ❖ Výsledek průzkumu se **rozšiřuje**
- ❖ Můžeme jej znázornit jako **sjednocení množin**

př. imigrace OR přistěhovaectví



Operátor NOT

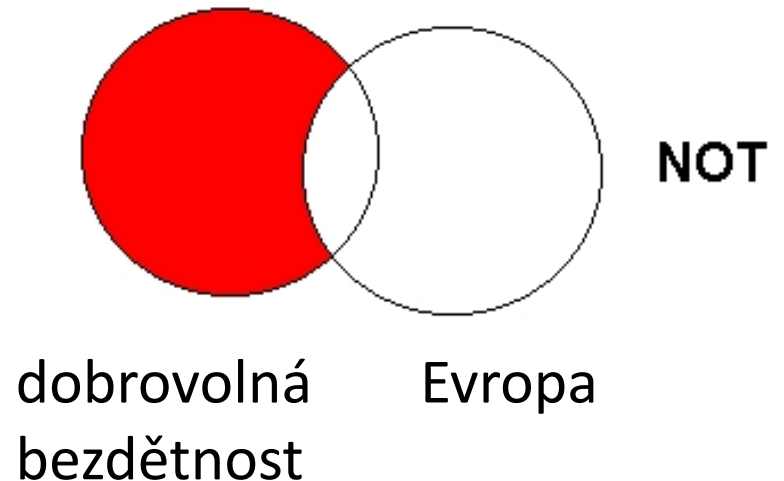
❑ Logická negace

Vyloučí ty záznamy o dokumentech, které obsahují označené klíčové slovo

Záleží na pořadí klíčových slov

Výsledek průzkumu se **zužuje**

př. dobrovolná bezdětnost
NOT Evropa



Krácení termínů (truncation)

- Hledaný termín je zkrácen na kořen slova
 - ❖ Systém dohledá všechny možné tvary podle tohoto kořenu
 - ❖ Přípony nebo koncovky jsou nahrazeny zástupným znakem
 - ❖ Výsledek vyhledávání se rozšiřuje
 - ❖ Pozn. vyhledávací nástroje mohou využívat různé symboly

př. sociol - sociologický, sociologie, sociolog, sociology atd.*

Vyhledávání prostřednictvím fráze

□ Bližší specifikace dotazu

- ❖ Slovní spojení
- ❖ Všechny slova se musí vyskytovat v přesném pořadí a uvedeném tvaru
- ❖ Nejčastěji se využívají uvozovky
- ❖ Výsledek vyhledávání se zužuje

př. "sociologie města"

Příklady

home schooling AND socialization

Složitý dotaz s využitím booleovských operátorů

(home schooling OR home education OR alternative education)
AND socialization

1. Téma a klíčová slova
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
4. Boolovský model
- 5. Technika vyhledávání**
6. Vlastní vyhledávací proces
7. Hodnocení vyhledaných záznamů
8. Další operace

5. Technika vyhledávání

- ❑ Prohlížení (browsing)
- ❑ Vyhledávání (searching)
 - ❖ jednoduché
 - ❖ pokročilé

1. Téma a klíčová slova
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
4. Boolovský model
5. Technika vyhledávání
- 6. Vlastní vyhledávací proces**
7. Hodnocení vyhledaných záznamů
8. Další operace

6. Vlastní vyhledávací proces

- Málokdy získáte relevantní záznamy po prvním vyhledávání
- Vždy je třeba rešeršní dotaz ladit
- Každý zdroj má vlastní pravidla vyhledávání a je třeba tomu uzpůsobit vyhledávací dotaz

Máte-li málo výsledků vyhledávání:

❑ Rozšiřte dotaz

- ❖ přidejte další klíčová slova

❑ Zrušte omezení

- ❖ např. typ dokumentu, dílčí databáze, jenom slova v názvu apod.

Máte-li mnoho výsledků vyhledávání:

□ Zužte dotaz

- ❖ konkretizujte
- ❖ lépe definujte klíčová slova
- ❖ zaměřte se pouze na nějakou oblast apod.

□ Přidejte omezení

- ❖ např. jenom slova v názvu, konkrétní země, typ dokumentu apod.

1. Téma a klíčová slova
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
4. Boolovský model
5. Technika vyhledávání
6. Vlastní vyhledávací proces
- 7. Hodnocení vyhledaných záznamů**
8. Další operace

7. Hodnocení vyhledaných záznamů

- relevance
- důvěryhodnost zdroje
 - ❖ jména autorů, instituce, kontakty na správce...
- pravidelná aktualizace
- odbornost

1. Téma a klíčová slova
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
4. Boolovský model
5. Technika vyhledávání
6. Vlastní vyhledávací proces
7. Hodnocení vyhledaných záznamů
- 8. Další operace**

8. Další operace

- ❑ tisk
- ❑ uložení
- ❑ export do citačního manageru (např. [EndNote](#)
[Web](#), [Zotero](#), [Citace.com](#))

□ Tipy pro úspěšné vyhledávání

- ❖ Ujasněte si **téma**
- ❖ Vyberte si vhodné **zdroje** odborných informací (např. licencované databáze)
- ❖ Nadefinujte dotaz; **klíčová slova**
- ❖ Zvolte vhodný **vyhledávací postup** (stavební kameny, osekávání)
- ❖ Vyberte vhodnou **vyhledávací techniku** (prohlížení, jednoduché nebo pokročilé vyhledávání) a **hodnotte** vyhledané **záznamy**



TIPY

- ***Pište si poznámky!** Budete vědět, které zdroje jste již prohledali, jakou formu dotazu jste použili, jaká klíčová slova jste přidávali apod.*
- Usnadněte si práci a používejte citační managery.

Praktické vyhledávání v databázích

Praktické vyhledávání v databázích

- ❑ [EBSCO](#) - dílčí databáze **SocINDEX with Full Text** - světová sociologická vyhledávací databáze. Zahrnuje více než 2,1 miliónu záznamů s předměťovými hesly ze sociologického tezauru o více než 20 000 termínech.
- ❑ [Sage Journals Online](#) – zahrnuje 555 titulů časopisů od vydavatelství Sage Publications od roku 1999 do současnosti. V rámci předplatného jsou dostupné i časopisy v tzv. hlubokém archivu Sage (Sage Deep Backfile Package), který obsahuje archivní ročníky cca 450 časopisů, a to počínaje vždy prvním vydaným číslem až do konce roku 1998.
- ❑ [Taylor & Francis Online](#) - kolekce Social Science & Humanities Library (SSH Library) obsahuje více jak 1400 titulů v rámci 14 subkolekcí (Sociology and Related Disciplines)

Zadání 1. praktického úkolu

Shrnutí

❑ **Psaní závěrečných prací**

- ❖ **Volba tématu** → Kontrola v Archivu závěrečných prací IS MU

❑ **Informační průzkum – kde hledat ...**

- ❖ Katalogy knihoven
- ❖ Licencované zdroje
- ❖ Veřejné dostupné zdroje

❑ **Pro vyhledávání odborných informací použijte licencované informační zdroje**

- ❖ **Ověřené, kvalitní, jedinečné informace**

❑ Seznam databází

- ❖ Stránky knihovny
- ❖ Portál elektronických informačních zdrojů

❑ Mimo počítačovou síť MU si nastavte vzdálený přístup

- ❖ OpenVPN, Shibboleth, atd.

Literatura

- ❑ KATUŠČÁK, D., B. DROBÍKOVÁ, R. PAPÍK. *Jak psát závěrečné a kvalifikační práce*. Nitra: Enigma, 2008, 161 s. ISBN 978-80-89132-70-6.
- ❑ BOTHMA, Theo. *Navigating information literacy: your information society survival toolkit*. 3rd ed. Cape Town: Pearson Education, 2011, 208 s. ISBN 9781775782278.
- ❑ GRÖPPEL-WEGENER, Alke a Claire PENKETH. *The fishscale of academicness*. Staffordshire: Staffordshire university, [2013]. A Tactile Academia book. ISBN 978-0-9927884-0-7.

Obrázky

- ❏ <https://www.airsassociation.org/airs-articles/item/16220-how-to-access-the-dark-web> (deep web)
- ❏ <https://www.hackcollege.com/blog/2011/11/23/infographic-get-more-out-of-google.html> (google)

Děkujeme vám za pozornost

Ing. Martina Nedomová, DiS.

Mgr. Dana Mazancová, DiS.

nedomova@fss.muni.cz

mazancov@fss.muni.cz

infozdroje@fss.muni.cz